

ՃԵԴՈՒՄ ՄԸ

Գրեթե Գիւտին և Տպագրութեան Մեծ Եղբայրները հազիւ զեռ անցած, փափաքելի էր ճշգրտմանը որ քնել, որ կարծես քանտեղի չէ, երբ այս սորերէն կը սխտարդէն սխտարի մը հիմար գրուել և կրնայ որ մը թիւրիմացութիւններու տեղի տայ:

Այդ ճշգրտումը փափաքելի էր այժմէն ընել որպէսզի ապագային վիճելի հանգամանք մը չտանք ան:

Բիւզանդիոնի յօդուածագիր մը անոյի որ այդ Յորեւանները մասին գրելով իր յօդուածը կը վերջացնէր բարեմաղթութիւններով, և փափաքելի ձևով կ'աւելցնէ՝ նաեւ թէ՛ ապագայ սերունդը անշուշտ աւելի արժանաւոր յարգանքներով և ազգային կեանքի աւելի գերբնականի վիճակի մը մէջ պիտի տունէ այդ Տօները, անոնց 3000 ամեակին և 800 ամեակին կրկնութեան արժիւ:

Փափաքելի ձևով արտայայտուած ազգային սասանանունն է անա, որ անոյի կուտայ մեզի հրապարակաւ սա հարցումը ընելու թէ՛ Հայ Ազգը ե՞րբ անգամ մը ազ պիտի տունէ այդ կրկնակի Յորեւանները:

Ասկէ տարի մը առաջ երբ Յորեւանները կատարման Հարապետական որոշումը կը տրուէր, Կովկասի մէջ անագին վիճարանութիւններ տեղի ունեցան անոր թուականին և օրուան ճշգրտման շուրջ: Ոմանք հայ առաջին տպագրութեան անորոշ թուական մը կը վերագրէին «Մեղապարտ» Յակոբին հրատարակած առաջին գրքին Տպագրութեան թուականը ճշգրտելի կարողանալով, մինչ այդ խնդիրը արդէն լուծուած էր, շնորհիւ Գեորգ Տրդատ Եւր. Պալեանի մէկ գիւտին, քանի որ անոր մտքը գտնուէր «Մեղապարտ» Յակոբի հրատարակած առաջին գրքերէն ձեռք անցուած օրինակ մը, որ Հայ Տպագրութեան անդրադի թուականը կը կ'էր և ամենէն հնագոյնն ըլլալու վաւերականութիւնը ունէր, գոնէ ցարդ զրտնուածներուն մէջ: Ուրիշներու կողմէ Յորեւաններու կատարման համար տասնեակ տարիներու տարբերութիւն կուտուէր դրուել, և և վիճարանութիւնները կը շարունակուէին, մինչև որ Հայ ազգետական հրամանի մը և համագային որոշման մը համաձայն վճարուող որոշուեցան Տօնելի օրուան թուականն ու հանգամանքները:

Արդ, երբ զեռ հազիւ թէ նոր տունած ենք այդ Յորեւանները, խնդիր է այժմէն գիտնալ և ճշգրտել թէ Հայ Ազգը ե՞րբ անգամ մըն ալ բազմոյ պիտի ունենայ վերատնուելու գտնուեք, 1500 և կամ 400 ամեակ մը նորէն բոլորելի վերջ, թէ ասկէ դար մը վերջ:

Սովորական Յորեւանները առհասարակ կը կատարուին 25, 50, 75 և կամ 100 ամեակներու անունով:

Բայց Գրեթե Գիւտին և կամ Տպագրութեան նման համագային մեծ երկուցիներու տնակատարութիւնը ի՞նչ օրէնքներու վրայ պէտք է հիմնել: Ահա ինչ որ հարկ է ճշգրտել այժմէն, պէտք է անոնց զարդարձք տունել, այսինքն 100 տարին անգամ մը, թէ ուրիշ օրէնքով մը, ինչպէս իր բարեմաղթութիւններուն առթիւ, թիւեւ առանց այս հարցումին շուրջ անդրադառնալու, յիշատակած էր Բիւզանդիոնի յօդուածագիրը:

Բայց ասկէ առաջ ուրիշ հարցում մը կը ներկայանայ արդէն: Ինչո՞ւ հայերս առաջին անգամ ըլլալով է որ տնեցինք Գրեթե Գիւտին 1500 ամեակը և Տպագրութեան ալ 400 ամեակը, առիկա մասնաւոր և ժամանակագրական օրէնքով մըն էր որ կատարուեցաւ, եթէ ոչ համազգային քաղձանքի մը հետեւանքով, քանի որ երախտագարութեան գիտակցութեան մը հետեւանք է Յորեւանի մը կատարումը: Դարեր առաջ սովորութիւնը չկար Յորեւաններու կատարման, Յորեւանները քաղաքակրթութեան վերջին արտայայտութեան վերջին ձևերն են և նոր է որ մեր մէջ ալ հետզհետէ մուտք կը գործեն Ազգին նշանաւոր անձնաւորութեանց և կամ անոր կեանքին մէջ տեղի ունեցած զխաւոր զէպքի մը կամ մեծագործութեան մը արժանիքները պանծացնելու համար:

Արդ, խնդիր է գիտնալ թէ ե՞րբ անգամ մըն ալ պիտի տունուի Գրեթե Գիւտին և Տպագրութեան Յորեւանը, անոնց 3000 և կամ 800 թուականներու առթիւ, թէ դար մը վերջը, այսինքն 2013 թուականին: Առիկա կարեւոր է ճշգրտել ապագայ անտեղութեանց և վիճարու տեղի շտալու համար, թէ և այդ հետաւոր ապագաներու հետ կապ ու մասնակցութիւն չունենայ այս սերունդը:

Մեզի նման ազգի մը համար մեծապէս նշանակութիւն ունի, որ Ազգային այս Մեծ Տօնը կատարելիք յաճախուի և եթէ ոչ 100 տարին անգամ մը եկող գաղտնի սերունդներէն ամէնքը, գոնէ դարազուրկներուն մէջ պատահող ու ապրող հայ սերունդներէն մէկը գոնէ պանծացնելու բարեմաղթութիւնն ունենար այդ տօները, քանի որ մարդկային կեանքի տեւողութիւնը դարու մը երկարակեցութիւնն անգամ չի չնորհրդարարածին:

Եւ յետոյ եթէ թիւր մեկնութեամբ մը այժմէն սահմանէինք որ այդ տօնը ասկէ 1500 տարի վերջը միայն կատարուէր, արդարեւ կարգ մը անպատեհութիւններէ առաւել մեզի սա մտահոգութիւններն ալ պիտի չի պատճառէ՞ր արդեօք թէ 1500 տարի վերջ ինչ կրկայ, ինչ չկրկայ, Հայ Ազգը Ազգերու մէջ ո՞վ կուտի և ո՞վ կը մեռնի, այս մասին մարգարէութիւն մը այժմէն հնարաւոր չէ:

Հետեւաբար որչափ յաճախուղ պայելու առիթն ունենան հայ սերունդները Համագային այդ մեծ Յորեւանին տնակատարութիւնները, այնչափ աւելի լաւ Հայութեան համար: Եւ յետոյ անոնք ամէն անգամ առիթ մը և իւրութեան մը պիտի աւելի դառնային, իւրաքանչիւր դարը անգամ մը կրկնուելով, որպէս զի Հայերը իրենց վրայ շուտ շուտ անդրադառնային, ինքնապահպանութեան և Յեղին գոյութեան երկարակեցութեան համար գոնէ հարիւր տարին անգամ մը աւելի նոր առիթ մը տնեցնելին, նոր մեծագործութեամբ մը Հայ Ազգը օժտելին, ինչպէս եղաւ այս անգամ ընդհանուր Հայութեան մեծ ոգեւորութեամբ և կազմուած դպրոցական ֆօնտով:

Հարկ է ճշգրտել ուրիշն ալ պարագան և լաւագոյն բանը ըրած պիտի ըլլայինք եթէ իւրաքանչիւր դարու 13 թուականը նուիրուէր Հայկական այդ Մեծ Յորեւաններու դարադարձի տնակատարութեան, թէ և 13 թուականը ըստ Ալփիարի չարաբասակի թուական մը նկատուի քաղաքակրթ աշխարհին կողմէն:

Հայ մասուրը և հայ մտաւորականու-

թիւնը պէտք է որ այս մասին իր ընտելիքն ընէ, և Հարապետական վճիռ մը նուիրադրէ զայն, որպէս զի ճշգրտելու իր ապագայ Յորեւանները և վիճարու մը բաց չի մնայ ապագայի անշուշտ պետներուն սուղիւ:

Ա.Վ.Ս